

ВИСОЦКИ В ЧИРПАН

Николай Цанков, Светлозар Ковачев

През есента на 1975 година московският Театър на Таганка прави първото си задгранично турне. В „братска България“. Факт, добре известен на всички интересувачи се от биографията на поета Владимир Висоцки и щастлив за любителите на неговото творчество – по време на това турне са направени записите му в професионално студио, издадени години по-късно на грамофонни плочи от „Балкнтон“. За посрещането на Таганка и Висоцки в България вече е писано и от Любен Георгиев в знаменитата му книга „Извън забраните“, и в посветената на това събитие книжка на Анатолий Петров „Владимир Висоцки в България“, и в книгата на Марк Цибулски „Животът и пътешествията на Владимир Висоцки“. Разбира се, не всичко за тази първа и, за съжаление, последна визита на Висоцки в България е казано и разказано, а и едва ли би могло да бъде, защото тези 18 дни – от 6 до 23 септември на 1975 година са лавина от постановки, срещи, концерти, записи. Освен тази събитийна наситеност, факт е и високият емоционален градус на този допир между Висоцки и многобройните му български почитатели доловена и изразена от поета още при посрещането му на летището в София с думите: „Много топло – и във въздуха, и в душата!“ Тази свръхконцентрация във времето на събития и преживявания я има и в целия живот на Висоцки. За кратките си двадесет творчески години е успял да сътвори и преживее удивително много – песни, стихове, роли в киното и театъра, концерти, приятелства, деца, три брака и неброени любови и авантюри, пиянства и пътешествия. Като че ли големите творци, гениите имат магическата способност да свиват времето превръщайки епохите в мигове. Преобилието на спомени за Висоцки се дължи не само на суетното желание на щастливците, докоснали се приживе до него, да се погреят на огъня на неговата слава, но и на тази способност на поета да превърне броените минути на една мимолетна среща в незабравим и вдъхновяващ спомен за цял живот.

Една случайност ни подтикна да потърсим съхранените спомени и запазените документални свидетелства за един дребен епизод от гостуването на Таганка и Висоцки в България – посещението в град Чирпан. Голямата слава на този малък град е, че е родното място на поета, войводата и театрала Пейо Яворов. По щастливо стечение на обстоятелствата, когато Таганка гастролтира в България, уредник на къщата-музей на Яворов в Чирпан е друга гордост на града – Димитър Данаилов, колоритна личност, също поет, бохем, чешит, сладкодумец, любител на жените и виното, ерудит, познавач

и ценител на поезията. Неговите разкази за Яворов сред декора на родната къща на поета се превръщат спонтанно в импровизирани моноспектакли с напрегната драматургия, предаващи с артистизъм и емоционална сила и величието, и трагедията на гения. Ето защо Чирпан и къщата-музей на Яворов са сред предпочитаните места за посещение на всевъзможни делегации, театри, оркестри, творци от близки и далечни страни, гостуващи в България. Вероятно не са били без значение и качествата на произвежданото в местните изби прословуто чирпанско вино, чиято дегустация също е част от задължителната културна програма за гостите на града.

Поводът, който запали любопитството ни към посещението на Владимир Висоцки в град Чирпан беше почти мистериозен. Нашите приятели от Русия, Володя Чейгин и Иван Водин (създателите на един от най-добрите сайтове в Интернет, посветени на Висоцки - vysotsky.km.ru), ни изпратиха две фотографии на Висоцки, които пък на тях е изпратил Минчо Кънев от град Чирпан, с молба да се опитаме да изясним кога, къде, от кого са направени, кои са хората редом с Висоцки и могат ли да разкажат за срещата си с него. Не познавахме Минчо Кънев, нито хората от фотографиите, но светът вече е толкова малък, а България дори още по-малка и успяхме да се свържем с него. Оказа се, че Минчо е открил снимките случайно, сканирани в стария компютър на музея на Яворов, подлежащ на бракуване и предполагайки, че биха представлявали интерес за хора

Аврам Слабаков – секретар по стопанските въпроси в ГК на БКП в гр.Чирпан, Христина Вълчанова – секретар по културата в ГК на ОФ., Пеньо Желев – първи секретар на ГК на БКП в гр.Чирпан. Починал през 2005 г., Ганка Гешева – секретар на Читалище “П.К.Яворов” – гр.Чирпан, Владимир Висоцки, Бонка Бикова – учител по музика и ръководител на състав за руски песни към Начално училище “Алеко Константинов” – гр. Чирпан.

– любители на Висоцки, решил да се свърже чрез интернет с такива хора. Отначало попаднал на адреса на ГКЦМ, но тамошните професионалисти не му обърнали внимание (навярно боговете-покровителстващи нас – аматьорите са се намесили) и така сканираните фотографии се оказали у нашите приятели, а после и у нас. За посещението на Висоцки в Чирпан се знаеше твърде малко. Само Любен Георгиев

бегло го споменава в книгата си. Но през 1998 година в България излиза книгата на журналиста Георги Янев „Срещи” където в художествено-документална форма се разказва една твърде много приличаща на легенда история за тайнствено гостуване на Висоцки у чирпанския поет Димитър Данаилов, в което фантастично се смесват поезията, виното и женската красота в лицето на актрисата Елена Корнилова, която в преследване на Висоцки се озовава ненадейно в разгара на разгула на двамата пиянстващи и рецитиращи поети за да изиграе един полуеротичен етюд с Данаилов и също така внезапно както се е появила на сцената, да изчезне, оставяйки героите на стихията на стиховете, докато изтощени се предадат на съня, за да се събуди на сутринта Владимир Висоцки лице в лице с посмъртната маска на поета Яворов, защото всички поети са братя. Историята е предадена като чута от устата на самия Данаилов и ако не е вярна, е добре измислена – явно и той е бил „врун, болтун и хохотун”, каквито често са поетите и артистите, а и нормално е митът да изпреварва по време историята, но ние, подвластни на духа на позитивизма, искахме, ако е възможно, да получим по-достоверни сведения за отминалите събития и намерените фотографии, като безпристрастни документални свидетелства ни обнадеждаваха. Димитър Данаилов, за съжаление не беше вече между живите, но с безценната и безкористна помощ на Минчо Кънев успяхме да открием трима от фотографираните с Висоцки, да се срещнем и да разговаряме с тях и да открием още следи от това отдавнашно, но не забравено събитие.

Ганка Гешева, Владимир Висоцки, Бонка Бикова

Първата ни среща в Чирпан беше с Мария Илиева, тогава – току що започнала работа като учителка, а сега – следвайки неведомите пътища на съдбата – директор на музея на Яворов, наследила тази мисия от Димитър Данаилов, след като 15 години, от 1978 до смъртта му е работила редом с него като уредник на музея. Мария Илиева е вероятно сред малцината в Чирпан, които още тогава, през 1975 година, са осъзнавали

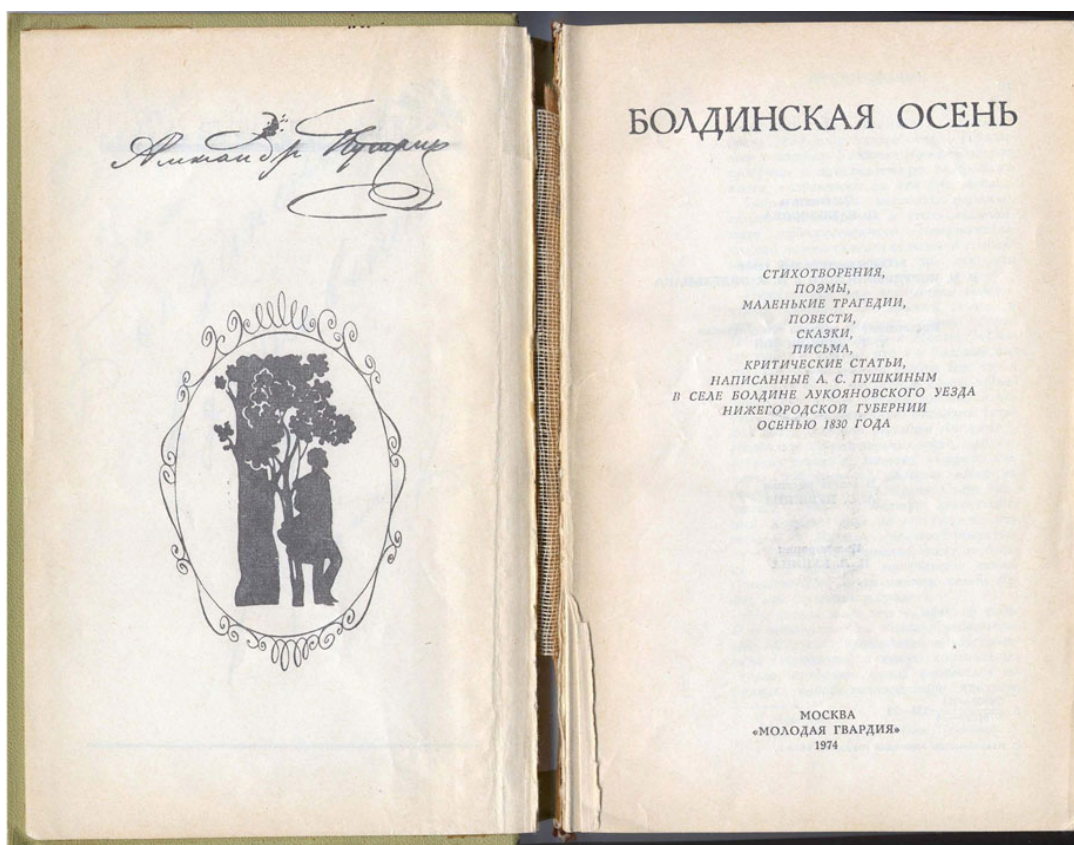
мащаба на явлението Владимир Висоцки и значимостта му като поет. Ето какво сподели тя с нас:

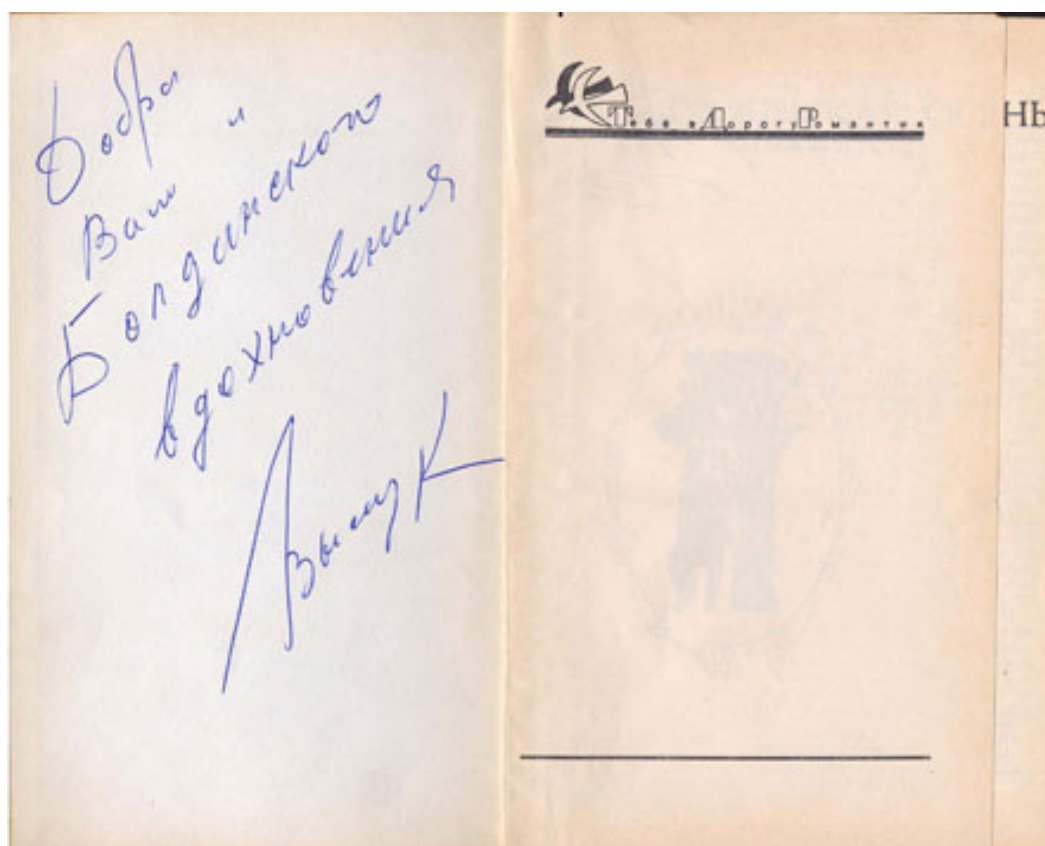
„Когато ние със съпруга ми бяхме студенти, от 1968 до 1973 г., то беше някаква лудост по Висоцки. В аудиториите в университета, където съм учила аз, в свободното време между лекциите само това се говореше. Случи се така, че един близък приятел на мъжа ми ни даде магнетофонни записи на Висоцки и Булат Окуджава – на него му ги беше дал Любомир Коларов, който ги беше донесъл от Москва. Това беше през 1971 г., после мъжа ми ги прехвърли на по-хубави ролки. Ще ви ги дам, макар че вие сигурно имате всичко.”

Когато Таганка пристига на турне в България, Мария Илиева очаква среща не само с известния Московски театър, но и с певеца и поета Владимир Висоцки. И макар че усилията ѝ да си осигури билети за представленията на Таганка в близкия до Чирпан град Стара Загора остават неуспешни, съдбата я дарява с два незабравими спомена от мимолетната ѝ среща – снимка с любимия актьор и уникален автограф върху книгата с произведения на А. С. Пушкин „Болдинская осень”. И днес, тридесет години по-късно, в думите ѝ се долавя възторг и тъга:

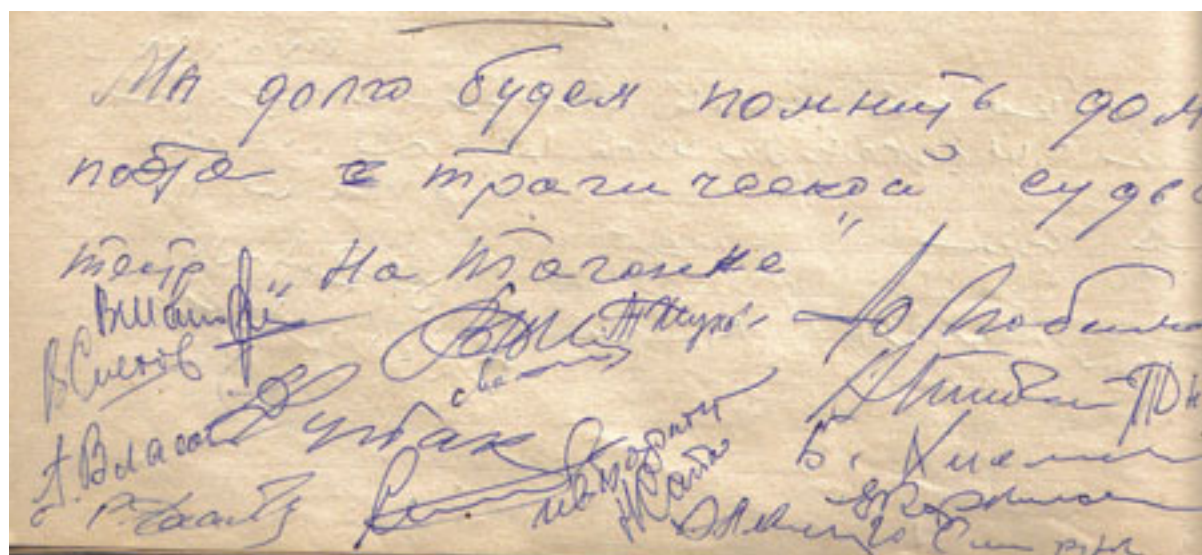
Книгата на Пушкин, както и автографът на Висоцки са си лично мои – получих ги по време на посещението на Театъра на Таганка в Чирпан. Тогава те играха две представления в Стара Загора, играха „Хамлет” и „А утрините тук са тихи”. Посещението на Таганка в Стара Загора беше огромно събитие, за жалост не можах да си осигуря билет. Между двата дни с представления, посетиха Чирпан – обядваха в най-добрия тогава ресторант „Ален мак” и посетиха Музея на Яворов. Преди да влязат в ресторанта, изнесоха кратък концерт на площада, на който впрочем се намира и самия ресторант. След обяда са посетили Музея, а след това, за вечеря, кметът ги е приел на почерпка с прочутите чирпански вина в една старинна къща, която беше приемна на общината. Аз лично бях на площада, докато влязат в ресторанта, носех си книгата, но на Висоцки лично не можах да я поднеса за автограф – той беше плътно до тогавашното партийно ръководство, а аз току-що бях започнала работа като учителка и нямаше как да стигна до там. Когато влязоха в ресторанта, след тях тръгна една групичка от деца от прогимназията, които трябваше да ги поздравят в ресторанта. Тъй като ръководителката на хорчето ми е била и на мене учителка, и аз съм пяла в неин хор, просто ѝ дадох

книгата си и я помолих да ми поиска после автограф. Тя не знаеше тогава кой е Висоцки, но се съгласи, а после и те, няколко учителки са си взели автографи и са се снимали с него. Излязоха няколко спомена за посещението на театъра в Чирпан и за срещата на Висоцки с прочутия тогава уредник на музея, поета Димитър Данаилов. Спомените са много трогателни, но в интерес на истината, на истинската истина, мисля, че някои неща са неточни. Това е, което засега мога да ви кажа, а и това, че взех тази книга нарочно, целенасочено и специално, за да си взема автограф от Висоцки – заради интереса му към Пушкин и заради вътрешната връзка и духовното родство между двамата. Освен това в книгата сложих кратка бележка към него с молба за автограф към точно тази книга. Радвам се, че толкова точно е намерил думите, няма обръщение, защото не бях там, но книгата си е моя. Това е най-ценният ми автограф.

Освен с разказа си и оригиналния автограф, Мария Илиева ни зарадва и с едно свое откритие – колективен автограф в книгата за посетители в Музея на Яворов от посещението на Театъра на Таганка.

Разпознаваме подписите на Юрий Любимов, Шаповалов, Бортник, Хмелницки, Дупак, Смехов, Сайко. Подписала се е и Елена Корнилова, което опровергава мита за загадъчното ѝ появяване в Чирпан – като част от трупата на Таганка, актрисата си е била на посещение в града заедно с всички други. Подписът на Висоцки, обаче, липсва.

Може би, докато другите са се разписвали в книгата, двамата поети Владимир Висоцки и Димитър Данаилов са поставяли началото на бъдещата легенда. Но да не гадаем, а да разкажем за другите си срещи в Чирпан. Тук е мястото, отклонявайки се за миг от темата, да кажем, че навсякъде в Чирпан ни приемаха сърдечно, като близки хора и приятели. Ние разбрахме, че освен традиционното гостоприемство, ключ към сърцата на домакините ни беше и името на Владимир Висоцки.

Един от членовете на тогавашното градско партийно ръководство, Аврам Слабаков (крайният вляво на първата снимка) ни покани в дома си и разговаряхме дълго, въпреки че той честно ни предупреди, че подробностите от посещението на Таганка и Висоцки са избледнели в паметта му. Въпреки това, не останахме разочаровани, тъй като той ни пусна съхранен у него запис на една изключително вдъхновена и вдъхновяваща лекция на Димитър Данаилов за Яворов. И в този разказ звучеше името на Владимир Висоцки. Изброявайки многото забележителни личности от цял свят посещавали през годините Музея на Яворов, Данаилов разказва:

Ето го Театъра на Таганка. Висоцки не може да се стърпи. Отиде до рейса, взе китарата си, настрои я и изпя една песен по текст на Сергей Есенин за брезичката: „Зеленая брезичка, девическая грудь...”. – Защо Серьожа? Не е твой текст? – Не, Яворов ще хареса повече Сереза Есенин! Лека пръст и на Висоцки. И спи си човекът с нея на Ваганковското гробище.

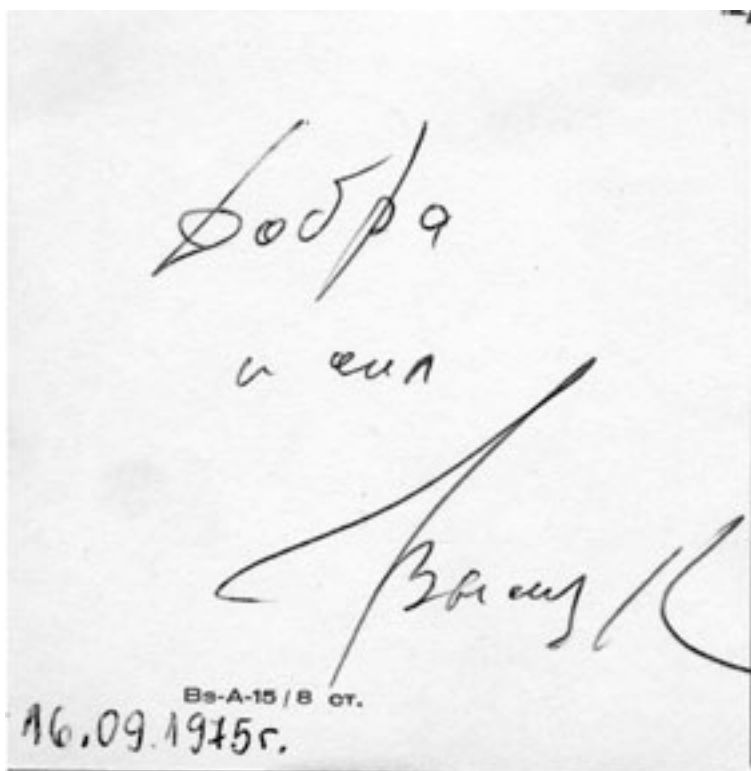
Да се върнем към срещата си със спомената в разказа на Мария Илиева ръководителка на училищния детски хор Бонка Бикова. Ето какво ни разказа тя:

Такава традиция имаше в града – щом дойде руска делегация, независимо с каква цел – селскостопанска, културна – винаги имаше приветствие с малка програма с български стихове и т.н. Моят хор беше дежурен, беше най-добрият в града. Това излизане беше изключително инфарктно, защото беше на 15 септември, цяло лято децата са били във ваканция и да ги събереш, да ги организираш – голям зор видяхме. Извикаме ги на една репетиция да възстановим няколко песни (обезателно трябваше да има и руски). Мястото беше в ресторанта в центъра, там имаше място за оркестър, но нямаше пиано, значи още един проблем, че трябваше да си търся по някакъв начин акомпанимент и тук ме спаси моят брат – той живее в Пловдив и по тревога пристигна с акордеона.

Като слезе от автобуса цялата група най-напред отиде на площада, поднасяха цветя, оттам се влезе в ресторанта. От артистите които бяха там само Ала Демидова познавах, за Висоцки бях чувала, но много малко. Започна нашата програма от песните и когато дойде да изпеем Катюша, един от актьорите, които помня – Шаповалов, дойде с един букет цветя до мене и ми даде знак да се оттегля и той продължи да дирижира децата. Мен ми се сви сърцето, че ще млъкнат и ще стане гаф, обаче, видите ли, изчервиха се, продължиха и завършиха. В тоя момент идва Висоцки и го тупа по рамото, че добре се е справил, дойде при мен, прегърна ме, даде ми знак да не се страхувам, да не се боя и разменихме няколко думи за хора – какви песни, хор за школувано пеене, руски песни присъстват ли много. между другото аз имам руска филология завършена, използваха ме малко в по-трудните моменти, то ние се разбираме чудесно, но при затруднения ме викаха. И след като си изпълнихме програмата децата ги освободихме, почнаха обичайните приветствия от градския комитет на партията, свършиха официалностите и след като си хапнаха, почерпиха се, Ала Демидова се обърна към Висоцки (аз тогава видях къде е седнал на масата – така, горе долу на нейния ред) „Ну Володя давай!“. Не чака никаква покана повече, не е така, някой високомерен певец – още веднъж да го поканят, грабна си китарата и отиде на подиумчето определено за оркестъра в ресторанта. Така на един стол си беше сложил крака за полесно за китарата пред микрофона неспирно – една след друга, една след друга, една след друга. Направи ми впечатление, че колегите му го аплодираха заедно с нашите българи. Започна да се говори кой е той, защото много от нашите гости, които бяха там, не знаеха. При танците не го видях да танцува, видях директора Любимов със Гешева, тоз Виталий Шаповалов – аз танкувах с него и ме разпитваше кои диригенти харесвам и по някои музикални въпроси. Това продължи доста и в една пауза той вече уморен пожела да излезе навън и първия секретар Пеньо Желев ме извика мене, ела вика нещо да не стане да не се разберем. И това е снимката вън от ресторанта Ганка, аз, Висоцки, Слабаков и Пеньо Желев.

Не си спомням кой ни е снимал, но предполагам, че е Георги Иванов, имаме си тука едно момче фотограф и то винаги дежурно присъстваше. След това, той пожела, на другата снимка, където сме тримата, той ни извика и

ни хвана под ръка и се съгласихме с удоволствие без да знаем, че след това... След това когато научих и чух за смъртта му го приех като че ли съм изгубила някакъв много близък човек, въпреки че те във минути се измерват срещите ми с него. След този момент имаше пак още малко пеене. Тогава вече започнаха някои може би по-популярни песни и артистите на Таганка да се включват и да му припяват. Но основно той ня, нямаше друг – след като дечурлигата си отидоха. След това ги заведоха там в Тянковата къща, там да разгледат има запазени в по-стар стил, възрожденски тя беше приемна тогава на комитета. И в един момент когато разглеждаха стаите той попита за нещо и мен ме избутаха да ида щото не знаеха, не съвпаднаше думата, не беше близка не си спомням вече какво беше, казах го, той ме прегърна и сам предложи, в смисъл, че вече се познаваме, някаква следа да има аз не носех никаква чанта не разполагах с нищо на което можеше да ми напише. Първият секретар намери някаква картичка с лика на Георги Димитров чернобял подпис и я обърнахме отзад – „Добра и сил” и така на колянцето я подписа, страшно скъпа ми беше. Датата я добавих аз, за да не се забрави.

Ако е необходимо и смятате, че ще ви свърши добра работа бих я дала, бих се разделила с нея. Не знам друго какво бих могла да кажа... Аз съм изразила така портрета да не личи много – само съм оставила писаното.

И после като се нашумя из града, че те са гостували, усещах добрата завист на колеги и на други – „ама не може да бъде, как така” – викам, „има, има документи за тая работа” и оттогава аз започнах да си купувам плочите,

които излизаха, някаква книга на Георгиев ли беше, да на Любен Георгиев, точно така.

Посещението в Музея на Яворов вероятно е било след обяда, защото аз имам спомен, че на площада те слязоха от автобус. Говорих със Слабаков, но и той, доколкото усещам, е позабравил нещата. За него това е било едно от рутинните посещения, а за мен беше голяма среща, голяма среща. Впечатлението ми е – човек с широка душа, общителен, не горделив, и това е - без много покани почва, пее...

Не знам дали някой е записвал. Едва ли. Не, нямам спомен. Защото ние бяхме без озвучаване. Хорът щом е без озвучаване значи е нямало озвучаване вътре в залата. Микрофон някакъв имаше на подиумчето на оркестъра вероятно техен микрофон и някаква такава ресторантска уредба. Много, много песни пъ, аз даже викам – как издържа толкова време и изглежда когато се поумори даде той сам почивка и тогава се пораздвижихме...Тогава направихме и снимките.

Представление на Таганка в Чирпан не е имало. Мисля, че в Стара Загора имаше. Просто гостуване в града с Яворов, забележителности и тая старинна къща. И Малий театър е идвал тука, но пак така – без изпълнения, Улянов е идвал, той май имаше нещо...

Ала Демидова я запомних, че беше с някаква забрадка така на точици, много симпатична ми се видя, от някакъв филм просто знаех името и така бях щастлива, че я виждам на живо. Имах малък разговор с директора Любимов, но и с други хора, не само аз.

Не знам кога са се черпили с Данаилов. На мен ми се струва, че те си тръгнаха веднага, не са ноцували тука, но не знам, това е вече след като всичко се е разотишло, много лично е било. Не знам. Но явно са си допаднали в много отношения, изключвам алкохола – сродни души. Иначе Данаилов не беше от тези, да допуска всеки до себе си, малко особняк в това отношение.

Спомените са малко, силни са обаче, ето колко години са минали, а си ги помня и ще си ида с тях, с това нещо. Това е най-силното останало, вероятно има и някои по-дребни неща.

Не си спомням кои песни е пял, защото аз не ги познавах и нямаше как да ги запомня. Запомня се песен, която си слушал, а от едно слушане и то толкова много песни. Нямаше обяснения за песните – той пееше и в залата се възприемаше това, което пееше, възприемаше се и се разбираше. То някоя думичка тук-таме непонятна не оформя впечатлението от песента.

Нося някаква пълнота във сърцето от тая среща... Толкова естествен, толкова как да кажа... във контакта, все едно бил и пребил, ето като дойде там до мен, като че ли се познаваме от много време – така го почувствах, със обръщението, със думите, със начина, по който стоеше до мен. Да. И готовността му за снимка – който и да беше застанал до него – веднага – нямаше да откаже.

След това тези снимки в училище ги носих колегите гледаха, чудеха се, съжаляваха някои, че не са дошли да ми помагат за хористите. После Висоцки стана много популярен тука, дойдоха плочи негов, които се разграбваха, отиваха. Ето тая книга на Любен Георгиев също. И други вероятно, аз не до всички съм се добрала. Но вече започна да се говори.

Хубав човек, талантлив човек, жалко, че съдбата му е такава...

Завидна съдба – за краткия си живот, Владимир Висоцки, освен своето творчество е оставил добра памет за себе си в безброй хора при подобни кратки срещи, като тези в Чирпан.¹

¹ Статията е публикувана с незначителни съкращения в бр. 5892/26.01.2008 г. на в. „24 часа”